

КАМІНСЬКИЙ ПЕТРО ВАЛЕРІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального права*

ЩОДО ОБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ «ПРИМУШУВАННЯ ДО ШЛЮБУ»

Проблема об'єкта кримінального правопорушення, не зважаючи на тривалість та інтенсивність проводжуваних досліджень, залишається дискусійною в науці кримінального права. Не будемо вдаватися до дискусії, щодо визначення об'єкта кримінального правопорушення взагалі, так як це не входить в предмет цього дослідження, наголосимо про важливість правильного встановлення об'єкта кримінального правопорушення для його юридичної оцінки, визначення тяжкості заподіяної шкоди, відмежування кримінального правопорушення від суміжних.

Традиційною в кримінально-правовій є класифікація об'єктів «за вертикаллю» на загальний, родовий та безпосередній. Така класифікація є найбільш переконливою, адже ґрунтується на співвідношенні філософських категорій «загального», «особливого» та «окремого».

Розташування нового кримінального правопорушення у тому чи іншому розділі КК означає, що його безпосередній об'єкт є частиною більш загального поняття – родового (а у деяких випадках і видового) об'єкта. Якщо цього не відбувається і діяння, що криміналізовано, не посягає на суспільні відносини, які охороняються певним розділом КК, де з'явилася нова норма, кримінальне правопорушення позбавляється свого безпосереднього об'єкта. А це, у свою чергу, означає відсутність складу кримінального правопорушення і, як наслідок, підстави кримінальної відповідальності взагалі. На цю проблему увага майже не звертається, а іноді взагалі вважається, що не має принципового значення місце розташування статті про той чи інший злочин в системі Особливої частини КК. При цьому зовсім не береться до уваги той факт, що об'єкт кримінального правопорушення має значення для кваліфікації скоєного і, як уявляється, – значення принципове [1, с. 340].

Враховуючи ці характеристики, законодавець цілком правильно розмістив ст. 151-2 КК України «Примушування до шлюбу» в розділ III кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи адже безпосереднім об'єктом примушування до шлюбу є свобода людини, а саме її складова – свобода волі, в аспекті можливості вільно, на власний розсуд, визначати свою поведінку та приймати рішення щодо вступу в шлюб або не вступу, продовження укладеного шлюбу або ні, вступу у співжиття без укладання шлюбу або продовження такого співжиття, переміщуватися на територію іншої держави або ні із зазначеною метою.

Поряд з цим, є підхід, відповідно до якого, примушування до шлюбу слід відносити до правопорушень що посягають на порядок укладення

шлюбу і сімейних відносин. Так, наприклад, в кримінальному законодавстві Австрії (§ 193), Азербайджану (ст. 176-1), Албанії (ст. 130), Болгарії (ст.ст. 177, 190), Киргизстану (ст.ст. 176, 177), Сербії (ст. 113а), Узбекистану, Туркменістану (ст. 162) та Хорватії (ст. 169) примушування до шлюбу розміщені в розділах (главах) злочини проти порядку укладення шлюбу і сімейних відносин, проти сім'ї та неповнолітні, проти сім'ї, молоді та моральності.

Питання щодо визнання відносин, на які посягають кримінальні правопорушення проти сім'ї, окремим родовим об'єктом в науці кримінального права є дискусійним. Як відомо, законодавець при здійсненні останньої кодифікації у КК не передбачив окремого розділу Особливої частини, який би об'єднував у собі кримінальні правопорушення проти сім'ї. Крім того, у розроблюваному проєкті КК України також відсутній такий розділ.

Ряд вчених вважають, що кримінальні правопорушення проти сім'ї мають сам самостійний родовий об'єкт та переконані, що слід в КК України передбачити для них окремий розділ [2, с. 53]. Так, наприклад, С. Я. Лихова вважає, що в КК України слід передбачити самостійний розділ «Злочини проти інтересів сім'ї, підопічних та неповнолітніх» [3, с. 253], а О. І. Белова – «Злочини проти сім'ї та неповнолітніх» [2, с. 162].

Окрім того, слід відмітити, що Україна разом з Естонією залишилися єдиними державами серед країн колишнього СРСР, де немає спеціального розділу (глави), присвяченого зазначеним кримінальним правопорушенням. Такі розділи мають місце і в низці інших зарубіжних КК, наприклад Австрії, Аргентини, Бельгії, Болгарії, Данії, Іспанії, Норвегії, Польщі, Сан-Марино, Сербії, ФРН, Швейцарії, Швеції та ін. [4, с. 79].

Поряд з цим, є підхід, що створення в Особливій частині КК України окремого розділу про злочини проти сім'ї та дитини неможливо і недоцільно не тільки тому, що він буде занадто великим, мінливим та неосяжним, а й у зв'язку з тим, що переважна більшість статей такого розділу неминуче буде дублювати багато інших статей кримінального закону [5, с. 401].

Безумовно, що вчиняючи примушування до шлюбу в аспекті ст. 151-2 КК України суб'єкт кримінального правопорушення посягає на суспільні відносини в сфері порядку укладення шлюбу і сімейні відносини в цілому, але останні виступають не як основний безпосередній об'єкт таких правопорушень, а як додатковий обов'язковий об'єкт, адже при вчиненні такого правопорушення страждає в першу чергу свобода особи.

Тому, навіть якщо у вітчизняному кримінальному законодавстві з'явиться самостійний розділ – «Кримінальні правопорушення проти сім'ї», всеодно – враховуючи характеристики примушування до шлюбу, це кримінальне правопорушення за родовим об'єктом слід віднести до розділу III КК України «Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності».

Список використаних джерел:

1. Чугуников І. І. Об'єкт злочину як підстава для побудови системи Особливої частини Кримінального кодексу України. Актуальні проблеми держави і права. 2010. С. 389–406.
2. Белова О. І. Кримінально-правова характеристика злочинів проти сім'ї та неповнолітніх : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Х., 2006. 184 с.
3. Лихова С. Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (розділ V Особливої частини КК України) : монографія. К. : Київ. ун-т, 2006. 573 с.
4. Євтеєва Д. П. До питання виділення злочинів проти сім'ї та неповнолітніх в окремий розділ КК України . Питання боротьби зі злочинністю. Випуск 27. 2014. С. 72–81.
5. Бандурка І. О. Чи потрібен в Особливій частині КК України окремий розділ про злочини проти сім'ї та дітей? Актуальні проблеми кримінальної відповідальності : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 10–11 жовт. 2013 р. / редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. Х. : Право, 2013. С. 399–401.

Ключові слова: примушування до шлюбу, примушування, насильство, вплив, психічний вплив, фізичний вплив.

Key words: forced marriage, forcing, violence, influence, psychological influence, physical influence.

КОНОВАЛЬЧИК ЄВГЕНІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

*Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
аспірантка кафедри державно-правових дисциплін,
кримінального права та процесу*

ОСОБЛИВОСТІ ВРАХУВАННЯ ОСОБИ ВИННОГО ПРИ ПРИЗНАЧЕННІ БІЛЬШ М'ЯКОГО ПОКАРАННЯ ЗА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я

Україна в рамках обраного курсу на правові стандарти Європи активно веде роботу щодо реформування національного законодавства для відповідності цим стандартам. Так, з метою наближення закону про кримінальну відповідальність до міжнародних та європейських норм наразі ведеться розробка проекту нового Кримінального кодексу України [1], яка не припиняється незважаючи на масштабну військову агресію з боку Російської Федерації щодо України.

Одним з керівних принципів адаптації кримінально-правових норм до європейських рекомендацій є принцип гуманізації. Одним з ефективних засобів щодо його практичного втілення є дискреційні повноваження суду призначити більш м'яке покарання, ніж передбачено